

Analiza istraživanja

UNAPREĐENJE MEĐUETNIČKE SARADNJE U SEVERNOJ MITROVICI

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

Advocacy Center
for Democratic Culture

Ovo istraživanje je objavljeno u okviru projekta „Promovisanje međuetničkog dijaloga u lokalnoj samoupravi“, koji finansira Nacionalna zadužbina za demokratiju (NED), a sprovodi Centar za zastupanje demokratske kulture (ACDC). Stavovi izraženi u ovoj publikaciji su isključivo stavovi autora istraživanja i nisu nužno stavovi Nacionalne zadužbine za demokratiju (NED).

Godina publikacije: 2022

Sadržaj

UVOD	4
Pravni okvir mehanizama učešća na lokalnom nivou	5
Zamenik gradonačelnika za zajednice	5
Zamenik predsedavajućeg Skupštine opštine za zajednice	6
Odbori za zajednice	6
Opštinske kancelarije za zajednice i povratak	6
Stanje mehanizama učešća na lokalnom nivou u opštini Severna Mitrovica	6
METODOLOGIJA	8
Ključni rezultati istraživanja	10
GLAVNI ZAKLJUČCI	11
O radu i transparentnosti lokalnih samouprava	11
Percepcija o uslovima života	12
Migracija	13
Stavovi o poboljšanju stanja u naseljima	14
Međuetnička saradnja	14
Poboljšanje uslova života	17
ZAKLJUČAK	19
PREPORUKE	20

UVOD

Severna Mitrovica je jedno od nekoliko multietničkih urbanih područja na Kosovu. Grad ima nekoliko naselja koja su zaista multietnička, pretežno naseljena Albancima i Srbima, ali sa značajnim brojem Bosanaca i Roma. Tokom vremena, ova naselja su imala različite sudbine. Naselja Bošnjačka Mahala i Tri Solitera (uključujući područje Brđana) su u prošlosti bila žarišta međuetničkih tenzija, dok je naselje Mikronaselje predstavljalo relativno mirno okruženje. Vremenom su tenzije splasnule i ova naselja su zadržala svoj multietnički karakter. Trenutno ova naselja više ne predstavljaju problem, već prednost opštine Severna Mitrovica. Nažalost, ova prednost nije dovoljno iskorišćena i naselja su izbačena iz fokusa i pažnje. Ovo istraživanje ima za cilj da istraži stavove građana svih nacionalnosti o uslovima života u ovim naseljima i mogućnostima za unapređenje položaja i saradnje građana.

S obzirom da nivo interakcije i saradnje između različitih zajednica u opštini nije na visokom nivou, istraživanje nastoji da doprinese povećanju nivoa međunacionalne saradnje i podrži međuetničku saradnju i inicijative koje će zblížiti zajednice u multietničkoj zoni u Severnoj Mitrovici.

Pravni okvir mehanizama učešća na lokalnom nivou

Mehanizmi učešća na lokalnom nivou nude značajnu pomoć zajednicama brojčane manjine u bilo kojoj opštini u ostvarivanju njihovih ljudskih prava na obrazovanje, slobodu od diskriminacije, slobodu veroispovesti, zapošljavanje, pristup uslugama i socijalnoj zaštiti, između ostalog.

Pravni okvir na Kosovu pruža niz obaveza kosovskim institucijama da zaštite i promovišu ravnopravno učešće zajednica u lokalnoj samoupravi. Ključni međunarodni instrumenti koji obezbeđuju pravo na ravnopravno učešće u javnim poslovima su Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR) i Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (FCNM), a oba su direktno primenljiva na Kosovu. ICCPR izričito kaže da svaki građanin ima pravo da učestvuje u javnim poslovima bez diskriminacije. FCNM takođe zahteva od vlada da stvore uslove neophodne za efektivno učešće zajednice u kulturnom, društvenom i ekonomskom životu i javnim poslovima.

Na Kosovu, ključna tela koja deluju na lokalnom nivou da podrže sve zajednice u jednakom uživanju svog prava na učešće u javnim poslovima su:

- Zamenik gradonačelnika za zajednice,
- Zamenik predsedavajućeg Skupštine opštine za zajednice,
- Odbori za zajednice,
- Opštinske kancelarije za zajednice i povratak.

Iako ova četiri mehanizma imaju potencijal da funkcionišu kao koherentan sistem na lokalnom nivou, na njihovu sposobnost da to učine negativno utiču značajne praznine u pravnom okviru i brojni problemi u praktičnoj primeni.

Zamenik gradonačelnika za zajednice

U postupku imenovanja zamenika gradonačelnika za zajednice u opštinama u kojima najmanje 10% građana pripada nevećinskim zajednicama, predsednik opštine mora da predloži kandidate za to mesto koje mora da odobri većina prisutnih odbornika Skupštine opštine (SO) glasanjem, uključujući većinu prisutnih članova SO iz nevećinskih zajednica koji glasaju, pri čemu se upražnjena mesta popunjavaju u roku od 30 dana. Mandat ove funkcije teče paralelno sa mandatom gradonačelnika. Administrativno uputstvo takođe zahteva da kandidati imaju prebivalište u opštini najmanje tri godine i da budu „pripadnici manjinske grupe koja čini najveću manjinsku zajednicu u opštini“.

Zamenik gradonačelnika za zajednice pomaže gradonačelniku i daje mu savete i smernice o pitanjima koja se odnose na nevećinske zajednice. Zamenik gradonačelnika za zajednice podržava i afirmiše zahteve manjinskih zajednica pred opštinskim organima.

Zamenik predsedavajućeg Skupštine opštine za zajednice

U opštinama u kojima je 10 i više odsto stanovnika iz zajednica koje čine brojčanu manjinu na opštinskom nivou, funkciju zamenika predsednika Skupštine opštine za zajednice obavlja kandidat nevećinske zajednice koji je dobio najviše glasova na opštinskom nivou na otvorenoj listi kandidata za izbor u skupštinu opštine, uključujući kriterijum da nosilac funkcije mora biti pripadnik zajednice brojčane manjine u opštini.

Zamenik predsedavajućeg Skupštine opštine za zajednice promoviše dijalog među zajednicama i služi kao formalna fokalna tačka za rešavanje briga i interesa nevećinskih zajednica na sastancima Skupštine i njenom radu.

Odbori za zajednice

Odbori za zajednice su opštinski mehanizmi koji se sastoje od predstavnika zajednica koje žive u opštini i članova skupštine opštine. Sve zajednice koje žive u datoj opštini moraju imati najmanje jednog predstavnika u Odboru. Oni imaju mandat da obezbede poštovanje prava i interesa zajednica kroz pregled i davanje preporuka o opštinskim politikama i akcijama, i trebalo bi da se sastaju najmanje jednom mesečno.

Opštinske kancelarije za zajednice i povratak

Opštinska kancelarija za zajednice i povratak ima za cilj da doprinese sprovođenju sporazuma i instrumenata o pravima međunarodne zajednice koji se direktno primenjuju na Kosovu, Zakona o lokalnoj samoupravi i Zakona o zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih članova. Uredba takođe navodi da kancelarije treba da štite i promovišu prava zajednica, da obezbede jednak pristup uslugama i da stvore uslove za održiv povratak.

Stanje mehanizama učešća na lokalnom nivou u opštini Severna Mitrovica

Zamenik gradonačelnika za zajednice

Opština Severna Mitrovica ima zamenika gradonačelnika koji dolazi iz zajednice (gđa. Adrijana Hodžić). Veoma je zabrinuta za prava i položaj zajednica i drugih ranjivih grupa. Međutim, treba napomenuti da izborni proces nije bio u proceduri za izbor zamenika gradonačelnika za zajednice pa se ovo lice bira za redovnog zamenika. S tim u vezi, ne možemo reći da opština zvanično ima zamenika gradonačelnika za zajednice na legalan način.

Moramo napomenuti da je tokom istraživanja konstatovano da zamenica dobro radi svoj posao i da se iskreno trudi da poboljša položaj zajednica, međutim, zakonska procedura nije ispoštovana.

Zamenik predsedavajućeg Skupštine opštine za zajednice

Opština Severna Mitrovica ima zamenika predsedavajućeg Skupštine opštine za zajednice koji dolazi iz zajednica. Na prvoj sednici skupštine izabran je g-din. Skender Sadiku iz albanske

zajednice po procedurama predviđenim zakonom. Svoje dužnosti obavlja po regulativima i veoma je aktivan na terenu.

Odbori za zajednice

Opština Severna Mitrovica ima formiran Odbor za zajednice a u radu odbora učestvuju predstavnici svih zajednica. Komitet za zajednice se sastoji od predstavnika srpske, albanske, goranske, bošnjačke i RAE zajednice. Predsedavajući je izabran i predstavnik je goranske zajednice.

Komisija se redovno sastaje i funkcioniše u formalno-pravnom smislu. Međutim, kapacitet komisije je veoma nizak. Postoji ozbiljna spremnost članova odbora da se uključe u rad i budu aktivni, ali im je potrebna stalna podrška i obuka da bi mogli da obavljaju svoju funkciju.

Opštinske kancelarije za zajednice i povratak

Opština Severna Mitrovica nema Opštinsku kancelariju za zajednice i povratak.

METODOLOGIJA

Ovo istraživanje je sprovedeno u opštini Severna Mitrovica u multietničkim naseljima. Istraživanje je sprovedeno putem ankete od vrata do vrata, fokus grupa sa ciljanim grupama i niza intervjua sa određenim članovima zajednice.

- Anketa: 210 ispitanika (mart 2022.)
- Fokus grupe: 4 fokus grupe (maj-april 2022.)
- Intervjui: 10 intervjua (jun 2022.)

Istraživanje na terenu sprovedeno je kako bi se izmerila percepcija zajednica u Severnoj Mitrovici o međuetničkim odnosima i saradnji. Kvantitativno istraživanje je urađeno kroz terensko istraživanje licem u lice koje je sprovedeno od 1. marta do 24. marta 2022. godine. Anketirano je ukupno 210 građana (po 70 u svakom naselju) širom ciljanih multietničkih područja u opštini Severna Mitrovica, Mikronaselje, Tri Solitera (sa oblastima Brđana) i Bošnjacka Mahala, sa ispitanicima različite etničke pripadnosti, K/Srbima, K/Albancima, K/Bošnjacima. Istraživanje je sprovedeno uzimajući u obzir jednaku zastupljenost svih zajednica, jednaku zastupljenost muškaraca i žena, kao i jednako učešće građana svih uzrasta.

Demografski podaci ankete:

Pol:

- 53% žene
- 47% muškarci

Godine:

- 59% ispod 25 godina
- 34% između 26-59 godina
- 7% stariji od 60 godina

Nacionalnost:

- 38% K-Albanci
- 31% K-Srbi
- 22% K-Bošnjaci
- 5% K-Romi, Aškalije, Egipćani
- 4% drugi (Goranci, Crnogorci, Turci)

Radni status:

- 21% studenti

- 14% nezaposleni
- 39% zaposleni u javnom sektoru
- 16% zaposleni u privatnom sektoru
- 5% zaposleni u NVO
- 4% vlasnici sopstvenog biznisa
- 1% penzioneri

Demografski podaci fokus grupe:

4 fokus grupe su održane sa 40 učesnika (22 muškaraca and 18 žena).

Nacionalnost:

- 12 Albanaca
- 14 Srba
- 10 Bošnjaka
- 3 Roma
- 2 Goranaca
- 2 osobe iz mešovityh brakova

Intervjui:

Obavljeni su intervjui sa predstavnicima institucija koje rade sa zajednicama. Pored toga, održani su sastanci sa svim članovima odbora zajednice, potpredsednicom skupštine koja dolazi iz zajednica, kao i sa istaknutim građanima u naseljima obuhvaćenim projektom.

Ključni rezultati istraživanja

47% ispitanika nije zadovoljno životnim uslovima u svom okruženju

14% ispitanika ima svakodnevni kontakt sa ljudima iz drugih zajednica koje žive u njihovom okruženju, dok 31% ima povremeni kontakt

82% ispitanika smatra da neće biti sukoba u njihovom naselju u bliskoj budućnosti

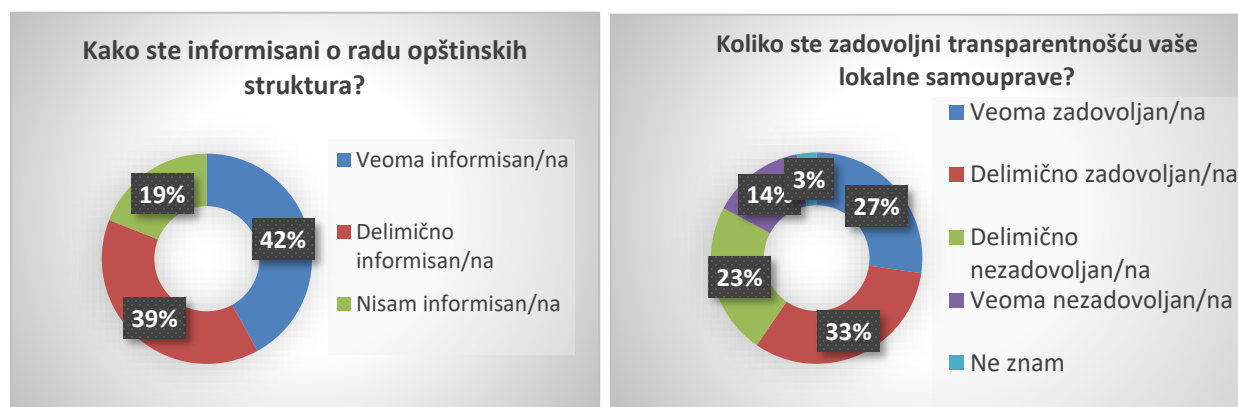
23% ispitanika poznaje više od deset ljudi koji su se iselili iz svog komšiluka u poslednjih 5 godina

12% ispitanika je razmišljalo o odlasku/iseljenju iz naselja u poslednjih dvanaest meseci

GLAVNI ZAKLJUČCI

O radu i transparentnosti lokalnih samouprava

U upitniku smo postavljali pitanja koja se odnose na to koliko su ljudi zadovoljni saradnjom i informacijama koje dobijaju od svoje opštine. Naš cilj je bio da utvrdimo koliko su informisani stanovnici ovih multietničkih područja. Slična pitanja su postavljana u fokus grupama i intervjuima.

Rezultati ankete pokazuju da su meštani ovih naselja poluzadovoljni transparentnošću opštine. Ovde nema velike razlike kada posmatramo rezultate odvojeno po naseljima, niti ima razlike kada se posmatra starost ispitanika.

- 52% ispitanika je zadovoljno ili delimično zadovoljno transparentnošću lokalne samouprave
- 37% ispitanika je nezadovoljno ili delimično nezadovoljno transparentnošću lokalne samouprave
- 42% ispitanika je izjavilo da je dobro informisano, a 39% je izjavilo da je informisano, ali delimično

Rezultati dobijeni tokom fokus grupa i intervjuja bili su slični. Učesnici su istakli da znaju šta se dešava u opštini i kakvi se projekti realizuju. Međutim, napomenuli su da, nažalost, ne postoji stalni mehanizam komunikacije sa stanovnicima naselja. U tu svrhu su istakli da bi bilo dobro organizovati redovne sastanke predstavnika opština sa multietničkim naseljima jer ta naselja zahtevaju posebnu i veću pažnju nego ikada do sada. Mlađi ispitanici su naveli problem neažuriranja sajta opštine, dok su pripadnici albanske zajednice primetili da društvene mreže koje vodi opština obično nemaju prevod na albanski jezik.

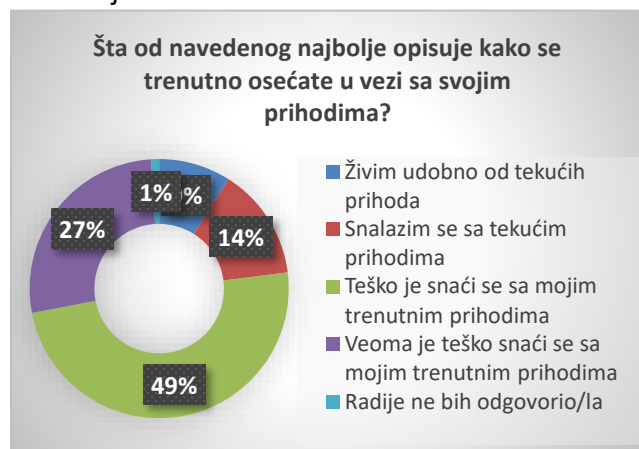
Percepcija o uslovima života

Ispitanike smo pitali koliko su zadovoljni trenutnim uslovima života, kako doživljavaju život u naselju i da li vide napredak. Ova pitanja su imala za cilj da utvrde njihovo zadovoljstvo ili nezadovoljstvo uslovima života i da istraže da li vide perspektivu u svom naselju.

Rezultati istraživanja su pokazali da je percepcija uslova života u naselju prilično loša. Ono što posebno zabrinjava jeste da što su ispitanici mlađi, to je nezadovoljstvo uslovima života veće.

Skoro polovina ispitanika, 47% izjavilo je da nije zadovoljno životnom sredinom, dok je samo 24% zadovoljno.

Kada pogledamo samo mlade osobe (ispod 25 godina) taj broj je još veći. 62% je izjavilo da nije zadovoljno, a samo 11% je odgovorilo da jeste.

82% ispitanika živi na svom imanju ili sa roditeljima.

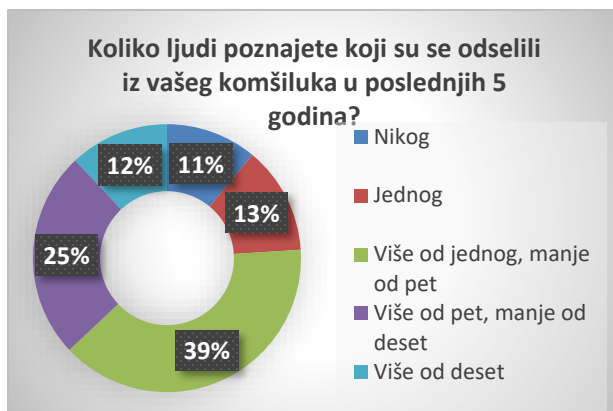
Za 76% ispitanika teško je (ili veoma teško) upravljati svojim trenutnim prihodima.

Slični odgovori dobijeni su tokom fokus grupa i intervjuja. Istaknuto je da postoji veliki broj izuzetno siromašnih građana kojima je potrebna socijalna pomoć kao i pomoć zajednice. Takođe, istaknuto je da se ne radi dovoljno na poboljšanju uslova života u multietničkim naseljima.

Nažalost, nemamo podatke za upoređivanje sa drugim delovima opštine Severna Mitrovica, pa ne možemo znati da li je situacija drugačija, ali to pokazuje da je život stanovnika, a posebno mladih, u ovim naseljima izuzetno težak. To, naravno, dovodi do raznih problema, posebno migracije. Pitanje migracije biće dalje obrađeno u istraživanju.

Migracija

Sledeći set pitanja odnosio se na migraciona kretanja. Želeli smo da ispitamo koliko je migracija u naselju problem i kakav je stav stanovnika po ovom pitanju. Migracije su takođe bile deo diskusije tokom održavanja fokus grupa.

Istraživanje je pokazalo da su migracije jedan od najvećih problema. Loši uslovi života i nezadovoljstvo mladih životnim standardom dovode do migracije i odlaska mladih.

Prema dobijenim podacima, 23% ispitanika poznaje više od deset (10) ljudi koji su se iselili iz svog komšiluka u poslednjih 5 godina.

Takođe, 12% ispitanika razmišljalo je o odlasku/iseljenju iz naselja u poslednjih dvanaest meseci.

Veliki problem je što je velika većina ispitanika koji su izjavili da ne žele da žive u naselju mlađi od 25 godina (88%).

S druge strane, imamo i neke pozitivne rezultate:

81% ispitanika je izjavilo da veruje da mogu učiniti više za zajednicu tako što će ostati umesto da odu. Ovo možemo videti kao

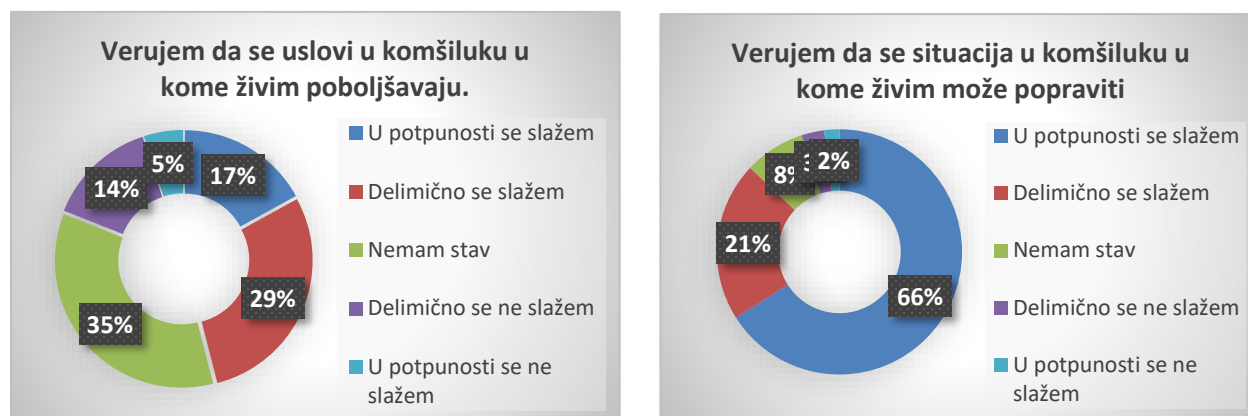
pozitivan efekat koji daje mogućnost da se radi na smanjenju migracija.

Zabrinjava činjenica da veliki broj ispitanika poznaje značajan broj ljudi koji su se već iselili. To ukazuje da je odlazak mladih postojeći problem i da izaziva negativne efekte.

Na fokus grupama, ovo je prepoznato kao najveća briga. Odlazak mladih, posebno pripadnika albanske i drugih nesrpskih zajednica, je značajan. Na odlazak u veće gradove utiče nedostatak posla ili perspektive, loši infrastrukturni uslovi kao i politička situacija.

Stavovi o poboljšanju stanja u naseljima

Kroz sledeća pitanja želeli smo da istražimo stav ispitanika, da li se situacija popravlja ili se nadaju da će se situacija poboljšati.

Što se tiče trenutnog poboljšanja životnih uslova u naseljima, možemo reći da većina ljudi ima pozitivan stav, iako moramo biti oprezni jer više od trećine ispitanika nema stav, što je značajan broj. Nadu nam daje podatak da svega 19% ispitanika ima negativan stav.

S druge strane, na pitanje da li veruju da se situacija može popraviti, velika većina ispitanika je odgovorila pozitivno:

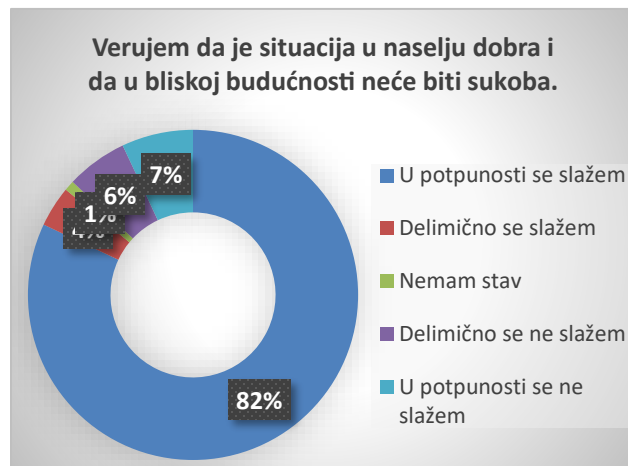
- 66% ispitanika veruje, a dodatnih 21% delimično veruje da se stanje u naseljima može popraviti.

Slični zaključci dobijeni su tokom intervjuja i fokus grupa. Opšta ocena je da postoji pozitivan stav prema poboljšanju situacije i može se zaključiti da preovladava optimizam. Većina učesnika fokus grupa smatra da su loša vremena u ovim naseljima prošla i da sada postoje uslovi za poboljšanje, uz čvrsto uverenje da će do takvog napretka doći.

Međuetnička saradnja

Većina pitanja u upitniku odnosila su se na glavnu temu ovog istraživanja, a to je međuetnička saradnja između zajednica u naseljima. Kroz niz različitih pitanja pokušali smo da utvrdimo nivo poverenja između zajednica i način na koji se zajednice osećaju u multietničkom naselju. Dalje, želeli smo da ispitamo kakve kontakte imaju i koliko često, nivo poverenja kao i njihova

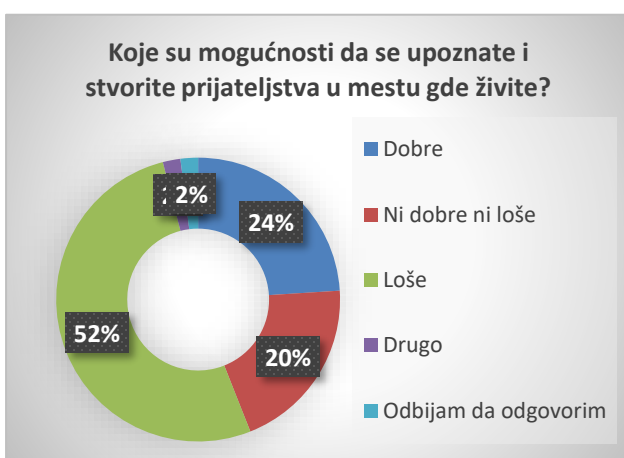
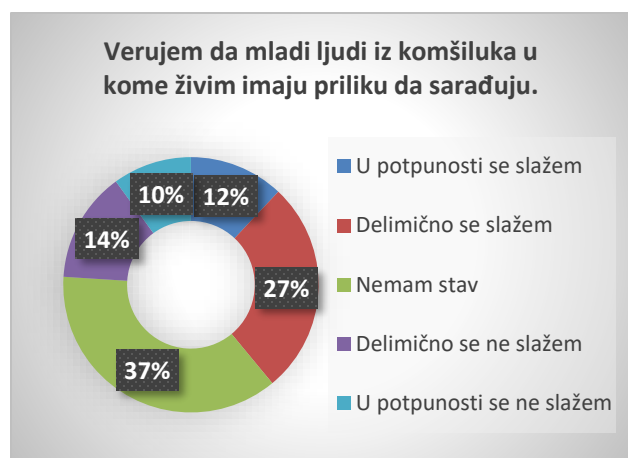
očekivanja. Kroz fokus grupe i intervjuje, glavna tema razgovora i diskusije bila je međuetnička saradnja u naseljima i potencijalna pitanja koja treba promeniti.

Pitali smo učesnike da li se plaše da bi u naselju moglo doći do međunacionalnih sukoba. Velika većina ispitanika (82%) smatra da takva mogućnost ne postoji.

Kroz fokus grupe i intervjuje dobili smo identične odgovore. Većina učesnika je istakla da među ljudima nema netrpeljivosti, te da su teška vremena daleko iza nas. Međuetnički odnosi među stanovnicima nisu opterećeni sukobima, niti iz njih mogu nastati sukobi, čak ni u trenucima kada je bilo incidenata u gradu

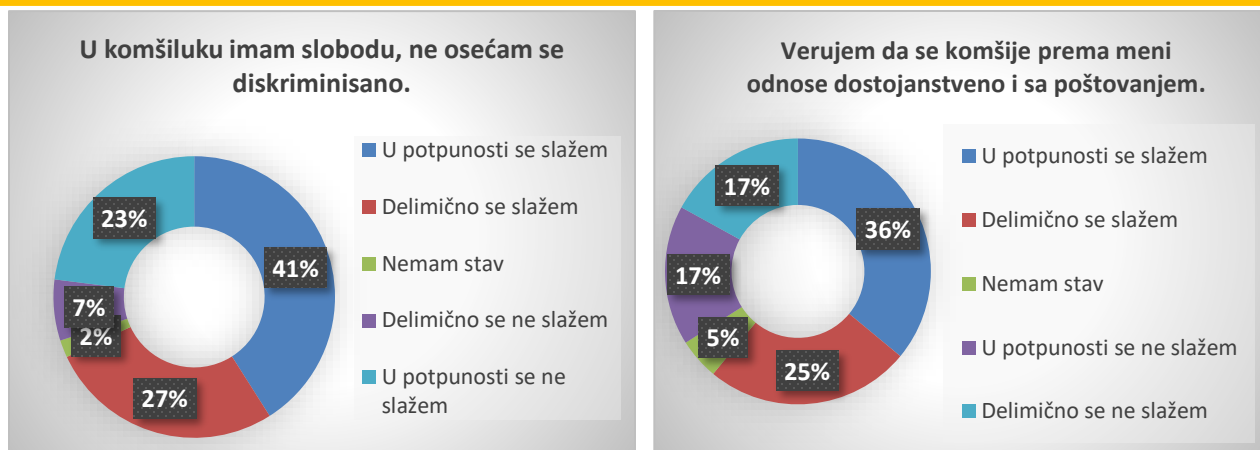
situacija u multietničkim naseljima se nije menjala.

Iako nema potencijala za sukobe, pitanje o mogućnosti saradnje mladih govori nam da situacija nije zadovoljavajuća, a većina ispitanika je ostala neutralna, jer je 37% izjavilo da nema stav, dok je samo 12% ispitanika odgovorilo da odlučno veruje da postoje mogućnosti za saradnju mladih.

Pored toga, na pitanje da li postoje mogućnosti za sklapanje prijateljstva, većina ispitanika, 52% smatra da nema mogućnosti.

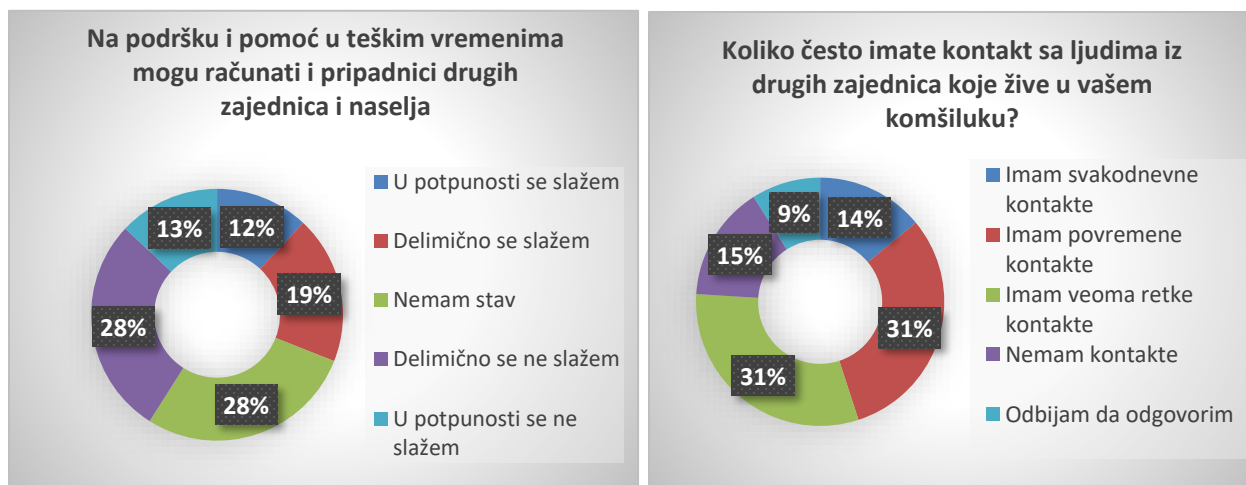
Fokus grupe i intervjui su takođe potvrdili da saradnja među mladima praktično ne postoji jer se većina mladih kreće i druži u svojim sredinama. Pored sporadičnih inicijativa i sportskog terena u Mikronaselju, ne postoji mesto gde je moguće da mladi ostvare saradnju. To je nešto na čemu bi trebalo ozbiljno poraditi u budućnosti.

Na pitanje da li se osećaju diskriminirano u svom okruženju i da li se komšije iz drugih zajednica prema njima odnose sa poštovanjem, dobijeni rezultati su bili nepovoljni jer oko 30% ispitanika ima negativan stav prema pitanjima, što je u korelaciji sa činjenicom da nema dovoljno kontakta između zajednica. Shodno tome, nedostatak kontakta dovodi do nedostatka poštovanja.

S druge strane, tokom fokus grupa i intervjuja, odgovori učesnika su bili različiti. Učesnici su tvrdili da nema diskriminacije i da se ljudi odnose jedni prema drugima s poštovanjem.

Razlika u rezultatima upitnika i izjavama u fokus grupama može biti posledica činjenice da iako nema problema između zajednica na ličnom nivou, veliki broj ispitanika smatra da bi situacija trebalo da bude bolja.

Poverenje između zajednica i uverenje da se mogu osloniti na pomoć suseda iz drugih zajednica, ukoliko je potrebno, daje slične rezultate kao u prethodnim istraživanjima, pri čemu je oko 30% ispitanika pokazalo veće nepoverenje, dok samo 12% ispitanika ima puno poverenje da se mogu osloniti na svoje komšije iz drugih zajednica. Slične brojke se ponavljaju na pitanje u kakvim su

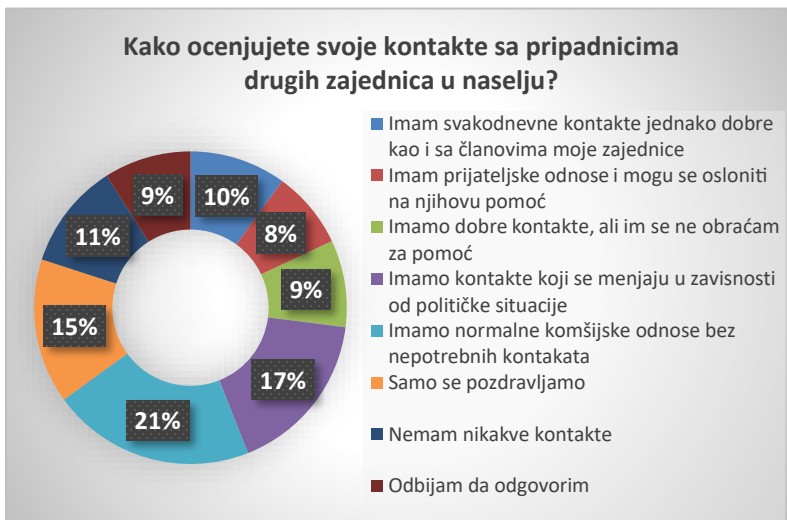

odnosima sa komšijama iz drugih zajednica. Naime, 10% je odgovorilo da su odnosi kao unutar njihove zajednice, a dodatnih 8% je odgovorilo da se mogu osloniti na svoje komšije.

Prema dobijenim podacima, samo 14% ispitanika ima svakodnevni kontakt sa ljudima iz drugih zajednica koje žive u njihovom okruženju, dok 31% ima povremeni kontakt.

Ovaj procenat se ponavljao tokom istraživanja, pa se može reći da skoro trećina ispitanika ima određenu rezervu prema međunacionalnim odnosima.

Tokom fokus grupa i intervjua, odgovori su bili znatno bolji, ali se radi o ljudima koji su prilično aktivni u svojim zajednicama i zbog toga imaju češću saradnju i bolje odnose.

Poboljšanje uslova života

Na kraju smo pitali šta treba promeniti u zajednici da bi se poboljšali uslovi života.

Ono što se ponavljalo tokom istraživanja pokazalo se i u ovom delu. Najveći broj ispitanika je naveo da su im potrebna mesta na kojima se mladi mogu družiti i sklapati kontakte, jer su to ranije naveli kao najveći problem. Takođe, veliki broj ispitanika je primetio da je sanacija infrastrukture u naselju ključna za bolje uslove života u zajednici. Kao veliki problem pominje se i zapošljavanje.

Tokom fokus grupa i intervjua dobili smo skoro identične odgovore, uz uočene dodatne probleme, probleme zapošljavanja pripadnika nevećinskih zajednica, informacije koje nisu dostupne na službenim jezicima, nedostatak osnovnih potreba u obrazovanju i zdravstvu, kao i nedostatak kulturnih događaja za pripadnike nevećinskih zajednica.

ZAKLJUČAK

Ono što se može zaključiti iz ove sveobuhvatne analize, i kvalitativne i kvantitativne, jeste da je situacija u multietničkim naseljima u Severnoj Mitrovici vremenom napredovala i da ta naselja više ne predstavljaju problem, već prednost koja grad čini istinski multietničkim. Odnosi između ljudi koji žive u ovim naseljima su poboljšani, ali i dalje postoji doza nepoverenja koja ne može da izazove sukobe, međutim, potrebno je raditi na izgradnji poverenja. Oko jedne trećine ispitanika i dalje ima rezervisan odnos prema drugim zajednicama, što je značajan broj. Posebno zabrinjavaju odnosi mladih ljudi koji su razdvojeni i uglavnom se drže svoje zajednice, dok je kod starijih ispitanika situacija nešto bolja. Nedostatak mesta za druženje mladih, nedostatak organizovanih događaja, kao i problemi međusobnog nepoznavanja jezika, posebno među mladima, predstavljaju ozbiljnu prepreku za unapređenje odnosa.

Iseljavanje mladih iz naselja već predstavlja problem, i iako nema smanjenja stanovništva zbog značajnog broja novoizgrađenih objekata, migracija mladih pretila da promeni etničku strukturu u budućnosti. Stoga je ključno da se ova naselja u budućnosti stave u fokus svih institucija i organizacija.

Može se zaključiti da se ova naselja osećaju zapušteno sa svih strana, a opštini se zamera što ne čini dovoljno na unapređenju infrastrukture. Pored velikih investicija koje se odvijaju u gradu, ova naselja se zaobilaze, a ističe se i problem izgradnje velikog broja stambenih objekata u ovim naseljima bez prateće infrastrukture. Takođe, veća su očekivanja od centralnih institucija, posebno od strane albanske zajednice. Problemi oko školske zgrade, kao i problem zdravstvene zaštite za Albance koji žive u ovim naseljima još uvek nisu na pravi način rešeni, pa oni sve češće koriste usluge u opštini Južna Mitrovica. Podrška međunarodnih i nevladinih organizacija, koja je bila značajna u prethodnim vremenima, poslednjih godina je izuzetno smanjena.

PREPORUKE

Za civilno društvo i međunarodne organizacije

- ✓ Pružiti veću podršku multietničkim naseljima, sa posebnom podrškom inicijativama koje nastoje da ljudi iz različitih zajednica rade zajedno.
- ✓ Obezbediti specifičan prostor za mlade u naseljima gde bi se mogle održavati kulturno-zabavne manifestacije.
- ✓ Posvetiti veću pažnju izgradnji kapaciteta mladih za bolje učešće u javnom životu i ojačati mehanizme za zaustavljanje migracionih procesa.
- ✓ Podsticati, podržavati i učestvovati u projektima koji promovišu saradnju i dijalog, uključujući seminare i obuke.
- ✓ Izgradnja i sanacija postojećih sportskih terena koji mogu biti mesto okupljanja mladih.
- ✓ Aktivno raditi na izgradnji zajednica i stvaranju poverenja među građanima svih nacionalnosti.

Za Opštinu

- ✓ Uspostavljanje nedostajućih mehanizama učešća na lokalnom nivou i rad na jačanju kapaciteta postojećih.
- ✓ Unapređenje infrastrukture u multietničkim naseljima.
- ✓ Organizovanje redovnih sastanaka sa stanovnicima naselja, na mesečnom ili dvomesečnom nivou, kako bi se upoznali sa problemima građana.
- ✓ Poboljšanje komunikacije putem društvenih mreža sa stanovnicima koji govore albanski jezik prevođenjem fidova.
- ✓ Izrada dugoročnih planova razvoja multietničkih naselja kroz rešavanje konkretnih problema.
- ✓ Uzeti u obzir veće zapošljavanje mladih svih zajednica u opštini i ustanovama u nadležnosti opštine.

